

ዳኞች:- አልማው ወሌ

ሙስጠፋ አህመድ

አብርሃ መሰለ

ፈይሳ ወርቁ

ጳውሎስ ኦርሺሶ

አመልካች:- ሲ/ር ሐምዚያ ሱላይማን -ቀረቡ::

ተጠሪ:- አቶ አያሌው በቀለ-ጠበቃ ኩራባቸው ጎሳ ቀረቡ::

መዝገቡን መርምረን የሚከተውን ፍርድ ሰጥተናል::

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቀረበው አመልካች የኦሮሚያ ብ/ክ/መ/ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት ያቀረቡትን የሰበር አቤቱታ አጣርቶ ለመወሰን ነው:: ክርክሩ በመጀመሪያ የታየው በኦሮሚያ ብ/ክ/መ/ አዳማ ልዩ ዞን በአዳማ ወረዳ ፍርድ ቤት ነው:: በሥር ፍርድ ቤት አመልካች ከሳሽ ተጠሪ ደግሞ ተከሳሽ በመሆን ተከራክረዋል:: የአሁን አመልካች በቀን 14/02/2009 ዓ.ም ባቀረቡት አቤቱታ ከተጠሪ ጋር በ1983 ዓ.ም ጀምሮ በባህል ተጋብተው ሲኖሩ አራት ልጆች ማፍራታቸው በመግለጽ አመልካች በቅርብ ጊዜ ውስጥ ባህሪያቸው ስለቀየረ በተለያዩ ጊዜያት የሚደበድቧቸው፣ የሚሰድቧቸው እንዲሁም የማያከብሯቸው በመሆኑ ጋብቻው ፈርሶ በጋራ አብረው ያፈሩት ንብረት ድርሻቸው እንዲወስነላቸው ዳኝነት ጠይቀዋል:: ተጠሪም ራሷ ባህሪዋን ለውጣ እኔ ያልፈጸምኩት ድርጊት ፈጽመላል በማለት እኔን መክሰሷ

ትክክል አይደለም በማለት ትዳራችን በአመልካች ጥያቄ እና ፍላጎት በመሆኑ በእርሷ ምክንያት የሚፈረስ መሆኑ ተቆጥሮልኝ የሞራል ካሳ እንድትከፍሉኝ በማለት ለአቤቱታው መልስ በመስጠት ተከራክረዋል። ነገር ግን አመልካች የፍቺ ውሳኔ ከመሰጠቱ በፊት መዝገቡ ለጊዜው እንዲዘጋ በማመልከታቸው ምክንያት የማንቀሳቀስ መብታቸው በመጠበቅ ተዘግቶ የነበረ ሲሆን አመልካች የተዘጋው መዝገብ እንዲንቀሳቀስ በቀን 24/08/2009 ዓ.ም በተፃፈ ስለአመለከቱ ፍርድ ቤቱም ተዘግቶ የነበረው መዝገብ እንዲቀሳቀስ በማድረግ የግራ ቀኙ ክርክር ከሰማና ማስረጃ ከመዘነ በኋላ በቀን 28/09/2009 ዓ.ም በዋለው ችሎት በግራ ቀኙ የነበረው ጋብቻ በፍቺ እንዲፈረስ ካደረገ ለጋብቻው መፍረስም ተጠሪ ምክንያት በመሆኑ በጋራ አፍርተው ካላቸው ንብረት ውስጥ ከተጠሪ ድርሻ 20 በመቶ ለአመልካች እንዲያካፍል እንዲሁም የሁለት ልጆች ቀለብ በወር ብር 1,500.00/ አንድ ሺህ አምስት መቶ ብር/ እንዲከፍል ሲል ወስኗል። የአሁን ተጠሪ የስር ፍርድ ቤት ውሳኔ በመቃወም ለአዳማ ልዩ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ይግባኝ ቢያቀርቡም ተቀባይነት ሳያገኝ በትእዛዝ ሰርዞታል። በመቀጠል ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት አቤቱታ አቅርቦዋል። ፍርድ ቤቱም ግራ ቀኙን አስቀርቦ ካከራከረ በኋላ የስር ፍርድ ቤቶች የሰጡት ውሳኔ በማሻሻል በተከራካሪዎች መካከል የነበረው ጋብቻ በተጠሪው ጥፋት በመፍረሱ በጋብቻ ውስጥ 20 በመቶ ለአመልካች እንዲያካፍል በማለት የተሰጠው ውሳኔ ውድቅ በማድረግ የልጆች ቀለብ በማጽናት ወስኗል።

የሰበር አቤቱታው የቀረበውም ይህንኑ የስር ፍርድ ቤት ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው። አመልካች ጥር 23 ቀን 2010 ዓ.ም በፃፈው አቤቱታ በስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስሕተት ተፈጽሟል የሚሉባቸውን ምክንያቶችን ዘርዝረው አቅርቦዋል። የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ ለሰበር ችሎት እንዲቀርብ በመደረጉ ተጠሪ መልስ እንዲሰጡበት በታዘዘው መሰረት ሚያዜያ 26 ቀን 2010 ዓ.ም የተፃፈ መልስ አቅርቦዋል። አመልካችም አቤቱታቸውን በማጠናከር የመልስ መልስ በማቅረብ ተከራክረዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ ባጭሩ ከላይ እንደተገለጸው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኙን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው የሕግ

ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ ጉዳዩን ለሰበር ችሎቱ ሲቀርብ ከተያዘው ጭብጥ አንፃር በሚከተለው መልኩ መርምሮታል። እንደመረመረውም የአመልካች ጥያቄ ልጆችን ለማሳደግ ደፋ ቀና ብዬ እንዲሁም በአሁኑ ወቅት አካል ጉዳተኛ ልጅ በሰው እርዳታ የሚኖር አሽብር አያሌው የሚባለውን ለማሳደግ በጥረት ላይ እያለሁ እና አቅመ አዳም ያልደረሱ አዳን እና ኢሊያላ አያሌው የሚባሉትን ለማሳደግ እና ለማስተማር በጥረት ላይ እያለሁ ይህ ተጠሪ በየጊዜው ረብሻ እየፈጠረ አፀያፊ ቃላት እየተናገረ ለዚህ ሁሉ ለትዳር መበተን ዋና ተዋናይ እራሱ ሆኖ እያለ፤ እንዲሁም ከእኔ ከአመልካች ጋር በጋብቻ ተሳስረን ወይም ተጋብተን እየኖርን እያለን ከትዳር ውጭ ከሌላ ሴት ጋር በፈጸመው የግብረ ስጋ ግንኙነት አንድ ልጅ የወለደ ለመሆኑ በስር ፍርድ ቤት በማያሻማ ተመስክሮበት መከላከል ያልቻለ ስለሆነ በገንዘብ መቀጮ ተቀጥቶ እያለ ምንም አይነት ጥፋት እንዳልፈጸመ ሰው ንብረቱን እኩል እንድንካፈል የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ስለሆነ ሊታረም ይገባል የሚል ሲሆን ተጠሪ በበኩላቸው የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የስር ፍርድ ቤት የተካሄደውን ክርክር እና ያቀረብኩትን አቤቱታ መርምሮ ከተጠሪ ድርሻ 20% /ሃያ በመቶ/ ለአመልካች ሊከፍል ይገባል የተወሰነው የህግ መሰረት የሌለው በመሆኑ ውድቅ መደረጉ ምንም አይነት መሰረታዊ የህግ ስህተት የሌለበት በመሆኑ ሊፀና ይገባል በማለት ተከራክረዋል።

የኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት የቤተሰብ ህግ አዋጅ ቁጥር 69/95 እንደተሻሻለው አዋጅ ቁጥር 83/96 የፍቺው ምክንያት ለፍቺው አስፈላጊ ባይሆንም ለውጤቱ በተለይም ለጋራ ንብረት ክፍፍል ግን ግምት ውስጥ ሊገባ ይችላል። ለምሳሌ ለፍቺው የተጠየቀው አንደኛው ወገን በፈፀመው ዝመኑት ወይም ድብደባ ምክንያት ከሆነ ፍቺው ተወስኖ በሚደረገው የንብረት ክፍፍል ወቅት ንብረቱ በእኩል መከፋፈሉ ቀርቶ ይህንኑ ጥፋት ግምት ውስጥ ያስገባ ክፍፍል ማድረግ ይቻላል። ምክንያቱም በኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት የቤተሰብ ህግ አዋጅ ቁጥር 69/95 እንደተሻሻለው አዋጅ ቁጥር 83/96 አንቀጽ 111 ከባልና ከሚስት ባንዱ የተፈጸመውና ለፍቺው ምክንያት ሆኖ የተገኘው ጥፋት በሌላው ተጋቢ ላይ ጉዳት አስከትሎ ከተገኘ በዳዩ ላደረሰው ጉዳት ተመጣጣኝ የሆነ ካሳ እንዲከፍል ፍርድ ቤቱ ይወስናል። ፍርድ ቤቱ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ/1/ መሰረት ከጋራ ንብረት በካሳ መልክ ያንደኛውን ተጋቢ ድርሻ አብዛኛውን

ወይም ሙሉውን በደል ለተፈጸመበት ወገን እንዲከፈል ሊወሰን ይችላል በማለት ተደንግጎ ይገኛል። በርግጥ በፍቺ ወቅት የሚኖረው የጋራ ሀብት ክፍፍል በአንጽ 117 እንደተመለከተው የጋራ ሀብቱ ለሁለቱም እኩል የሚከፋፈል ነው። ከዚህ አንጻር ሲታይ አንቀጽ 111 የአንቀጽ 117 ልዩ ሁኔታ መሆኑ ግንዛቤ ሊወሰድበት ይገባል። ወደያዘነው ጉዳይ ስንመለስ የአሁን አመልካች የፍቺ ውሳኔ እንዲሰጥ አቤቱታ ሲያቀርቡ እንደምክንያት ያቀረቡት ተጠሪ ባህሪያቸው በመቀየር በተለያዩ ጊዜያት የሚደበድቧቸው፤ የሚሰድቧቸው እና የማያከብሯቸው ከመሆናቸውም በላይ ከትዳር ውጭ ከሌላ ሴት ጋር በፈጸሙት የግብረ ስጋ ግንኙነት አንድ ልጅ የወለዱ መሆናቸው በዚህ ተግባራቸውም በአፋር ክልል ሎጊያ ፍርድ ቤት በመ/ቁ.392/2009 በቀን 12/07/2009 ዓ.ም በዋለው ችሎት ጥፋተኛ በማለት በገንዘብ መቀጮ የቅጣት ውሳኔ የተወሰነባቸው መሆኑን በተጠሪ ከመታመኑም በላይ ፍሬ ነገሩን የማጣራትና የመመዘን ስልጣን የተሰጣቸው የስር ፍርድ ቤቶችም ያረጋገጡት ጉዳይ ነው። ስለሆነም ከላይ በዝርዝር እንደተመለከትነው በአመልካችና ተጠሪ መካከል የነበረው ጋብቻ መፍረስ በተጠሪ ጥፋት መሆኑና በአመልካች ጉዳት ስለመድረሱ ተረጋግጦ እያለ ተጠሪ ለአመልካች ካሳ የማይከፍሉበት ህጋዊ ምክንያት የለም። ሲጠቃለል የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት የስር ፍርድ ቤቶች በማሻሻል የሰጠው ውሳኔ በከፊል መሰረታዊ የሕግ የህግ ስህተት ያለበት ሆኖ ስለተገኘ ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል።

ው ሳ ኔ

1. የአሮሚያ ብ/ክ/መ/ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ.269768 መጋቢት 7 ቀን 2010 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ስ/ስ/ሕ/ቁ.348/1/ መሰረት ተሻሻሏል።
2. በአመልካችና ተጠሪ የነበረው ጋብቻ በፍቺ እንዲፈርስ እና ተጠሪ ለልጆች ቀለብ በወር ብር 1,500.00/አንድ ሺህ አምስት መቶ ብር/እንዲከፍል የተሰጠ ውሳኔ ክፍል ፀንቷል።
3. ተጠሪ ለአመልካች ካሳ ሊከፍል አይገባም ሲል የሰጠው ውሳኔ ክፍል ተሸሯል።
4. በአዳማ ወረዳ ፍርድ ቤት በመ/ቁ.101604 ግንቦት 28 ቀን 2009 ዓ.ም በዋለው ችሎት በሰጠው ውሳኔ ውስጥ በተከራካሪዎቹ መካከል የነበረው ጋብቻ በተጠሪ ጥፋት በመፍረሱ በጋብቻ ውስጥ በጋራ ከተፈራው ንብረት ውስጥ ተጠሪ

ክድርሻው ውስጥ 20 በመቶ ለአመልካች እንዲከፍል በማለት የተሰጠው ውሳኔ በአዳማ ልዩ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ.26872 ሰኔ 21 ቀን 2009 ዓ.ም በትእዛዝ ያጸናው ውሳኔ በፍ/ብ/ስ/ስ/ሕ/ቁ. 348/1/ መሰረት ፀንቷል።

5. በዚህ ችሎት ለተደረገው ወጭ እና ኪሳራ የግራ ቀኝን ተከራካሪ ወገኖች የየራሳቸውን ይቻሉ።

6. በቀን 17/08/2010 ዓ.ም የተሰጠው እግድ ተነስቷል፣ ይፃፍ።

መዘገቡ ተዘግቷል፣ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ፋ/ዘ